

Значення духовності для сучасного українського суспільства

священик Станіслав Беспалов

У даній статті розглядається питання ролі та значення духовності як морального фундаменту в житті сучасного українського суспільства.

Ключові слова: Бог, суспільство, духовність, цінності, особистість.

Сучасне українське суспільство переживає моральну кризу, спричинену передусім втратою християнських цінностей, орієнтацією на індивідуалізм, прагматизм і споживацтво в особистому та суспільному житті. І, як наслідок, падіння загального рівня духовності.

Духовність – це внутрішній світ людини, зв'язок людини з релігією, з Богом. Духовність – це стрижень, фундамент внутрішнього світу людини. Духовність – те, що відрізняє людину від інших істот, те, що властиве лише їй. А з духовності починає формуватися духовна культура особистості, як рівень досконалості людини, сукупність моральних чеснот, які вона накопичила, рівень освіченості та творчого розвитку¹. І це не лише особистості, а й усього суспільства, нації.

Досвід багатьох країн світу переконливо свідчить, що запорукою процвітання нації є її духовна сфера. Адаже саме висока духовність, домінуюча роль у якій належить Церкві, формує людину. Позбавлення народу Церкви, знищення, плюндрування та зневаження релігійних обрядів поширює зневіру, бездуховність, аморальність, зростання злочинності, підлості, ненависті.

У суспільстві створюється нова система цінностей, причиною появи якої є зміна рівня життя. Але для процвітання суспільства,

¹ Волинський благовісник: богословсько-історичний науковий журнал Волинської Православної Богословської Академії Української Православної Церкви Київського Патріархату / ред.кол.: протоієрей Ігор Швець (голов.ред.) [та ін.]. – Луцьк, 2013. – №.1 – 288 с.

його єдності та гармонії життя потрібна основа. І цією основою є Православна Церква.

В усі часи Церква виступала важливим чинником національного об'єднання та піднесення рівня національної самосвідомості. Соціально-політичні погляди віруючого побудовані з певним підпорядкуванням їх «світу небесному», а невіруюча людина не може не помічати могутньої сили релігійної ідеї та віри.

Саме Церква спроможна об'єднати народ величезною силою завзяття та ентузіазму, давати сили для життя, розвитку та єднання, допомагати людині знаходити щастя не в зовнішніх речах матеріального світу, а у створенні безгріховного життя.

Для забезпечення нормального життя людина повинна повністю повернутися до християнських принципів світобачення, перш за все до таких, як відповідальність, аскетизм і стриманість. Але це все має бути підкріплене твердою вірою в Бога і справжньою жертвовною любов'ю до ближнього.

Лише віра в Бога є рятівною для віруючих людей при різних катастрофічних геополітичних подіях.

Прагнення суспільства до духовного відродження, преображення душі в тісній взаємодії науки та Церкви сприятимуть спасінню й належному існуванню цивілізації².

Християнин, який живе церковним життям, має в собі «чисте» серце, бачить своє благо в Богові, а через Нього – у своєму ближньому. Але при цьому суспільне служіння для християнина є обов'язковим.

Що є цим «чистим» серцем? Чисті серцем – це ті люди, які не тільки явно не грішать, але й не приховують порочних і нечистих думок, бажань і почуттів у собі, у своєму серці. Серце таких людей вільне від прихильностей і пристрастей до тлінних земних речей і взагалі вільне від гріховних пристрастей, що породжуються самолюбством та гордістю. Люди, чисті серцем, люблять ближнього, люблять Бога. Щоб мати чисте серце, слід жити духовним життям і у всьому найперше шукати Царства Божого (Мф. 6, 33).

Чистота серця значно вища від звичайної чистосердечності. Чистосердечність полягає тільки в щирості та відвертості людини у

² Православна Церква в сучасному світі: проблеми та перспективи. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Луцьк, 2014. – С. 137-138; 140-141.

ставленні до ближніх, а чистота серця вимагає повного придушення порочних і нечестивих думок і бажань, постійної пам'яті про Бога та Його святий закон.

Людям з чистим серцем Господь обіцяє в нагороду, що вони побачать Бога. У земному житті побачать Його благодатно, потаємно, духовними очима, бачачи Бога в явленнях, образах і подобах, у Церкві – найперше в прояві любові до ближнього. Адже людина створена за Образом Божим і Подобою Божою³.

У майбутньому, вічному житті, чисті серцем бачитимуть Бога так, «як Він є» (1 Ін. 3,2).

Як вчить нас святий Феофан Затворник, людина змінюється, удосконалюється тоді, коли її серце стає «теплим теплотою Божою»⁴.

Чистоту серця ми, християни, українці, маємо виховувати в собі постійно. Найперше для того, щоб був мир і спокій в Україні та в кожному серці українця. Щоб у нас панувала духовність, як у справжніх християн.

Формування духовності на основі християнських моральних цінностей передбачає вироблення моральних вимог, що відкладаються у свідомості людини й суспільства у вигляді норм, принципів, ідеалів, понять тощо. А порушення цих норм несе неспокій, ворожнечу, охолодження любові.

У процесі утворення і утвердження духовних цінностей важливу роль відіграє притаманне людині відчуття справедливості.

Християнська мораль, утверджуючи людську гідність, любов до ближнього, як до самого себе, розвиває в суспільстві найперше духовність, людяність, гуманність, яка є основою високої культури, міжнаціонального спілкування. Саме тому духовність є особливо актуальною як у процесі становлення особистості, так і під час формування національної самосвідомості та національних цінностей.

Потреба в національних цінностях виступає важливим фактором соціальної активності сучасного українського суспільства. Потреба в національній культурі – це процес прагнення до збереження і забезпечення духовних запитів нації за рахунок власних, внутрішніх потенціалів та їх відтворення.

³ Слобідський С., прот. Закон Божий. – К.: Видавничий відділ УПЦ КП, 2004. – С. 540.

⁴ Феофан Затворник, свт. Что есть Дух. Жизнь и как на нее настроиться. – М., 2009. – С. 198.

Зростання потреб у духовних цінностях сприяють збагаченню і відтворенню культури та самого суспільства, адже духовні цінності, виступаючи предметом споживання не зникають у процесі задоволення духовних потреб, а перетворюються в багатство духовного світу людини. А взаємозв'язок і взаємозалежність духовності, національної культури, національної самосвідомості і національних почуттів є основним чинником збереження і розвитку нації, поки існує нація, потреба в духовних національних цінностях буде зростати. Остання є стимулом збереження нації і разом з тим сприяє подальшому розвитку всього суспільства.

Духовність, національна культура і національна самосвідомість – це частини одного цілого – духовного світу суспільства⁵. А справжнє виховання духовності особистості в суспільстві можливе тільки в Бозі, через святу Церкву. Церква завжди відіграла і відіграє дуже важливу роль у формуванні особистості. Зусилля Церкви направлені на духовне зміцнення нації.

Духовність та мораль – це головне, що складає фундамент людини як особистості. У ній запорука гармонійного розвитку всіх потенціальних можливостей особистості, запорука того, що плоди її діяльності дійсно слугуватимуть в ім'я людини. Духовність породжує шляхетність, допомагає кожній людині стати людиною, а нації – нацією.

Духовно розвинена людина виховує в собі чисте серце, не тільки усвідомлює велич Бога, але здатна любити інших, творити добро, милуватися красою, поважати старших, бути ввічливою, знати ціну життя, любити мир, а не війну і завжди прагне ще більше духовно збагатити себе⁶.

Щоб виховати здорову, культурну, високоморальну особистість, нам необхідна благодатна, цілюща сила Церкви, яка сприяє формуванню людини, яка найперше любить Бога, ближнього свого і свою Батьківщину.

Любов до своєї Батьківщини та її народу – патріотизм, є природним виконанням Христової заповіді любові до ближнього (*Мф. 22, 39*),

⁵ Православ'я в Україні. Збірник всеукраїнської наукової конференції. – К., 2011. – С. 255-256.

⁶ Волинський благовісник: богословсько-історичний науковий журнал Волинської Православної Богословської Академії Української Православної Церкви Київського Патріархату / ред.кол.: протоієрей Ігор Швець (голов.ред.) [та ін.]. – Луцьк, 2013. – №. 1 – 288 с.

як самого себе⁷. Таким чином, патріотизм ніколи не засуджувався Церквою. Саме слово «патріотизм» походить з грецької мови, і перекладається як «отець». Воно передбачає любов до землі своїх батьків, любов до «отцівської» віри⁸. А сама ж Любов – великий дар і могутня сила християнина, важлива складова духовності та духовного життя.

Духовне життя народу України, його майбутнє в першу чергу залежить від рівня духовності кожного з нас, з нашої національної самосвідомості.

Національна самосвідомість нерозривно пов'язана з духовністю, стверджує в нас розуміння самої себе як реально існуючого суб'єкта, носія духовних і матеріальних цінностей, усвідомлення належності до певної етнічної спільності держави, мови, традиції і культури⁹.

Виховати в собі чисте серце, щоб бачити Бога, ми можемо, будучи суспільством з високим моральним духом, національною самосвідомістю та справжньою духовністю, як вірні Єдиної Помісної Церкви та Єдиної України!

Список джерел і літератури:

1. *Біблія*: Книги Священного Писання Старого та Нового Завіту в українському перекладі з паралельними місцями та додатками / Переклад Патріарха Філарета (Денисенка) – К.: Видання Київської Патріархії УПЦ КП, 2004. – 1416 с.
2. Волинський благовісник: богословсько-історичний науковий журнал Волинської Православної Богословської Академії Української Православної Церкви Київського Патріархату / ред. кол.: протоієрей Ігор Швець (голов. ред.) [та ін.]. – Луцьк, 2013. – № 1 – 286 с.
3. Волинський благовісник: богословсько-історичний науковий журнал Волинської Православної Богословської Академії Української Православної Церкви Київського Патріархату / ред. кол.: протоієрей Володимир Вакін (голов. ред.) [та ін.]. – Луцьк, 2014. – № 2. – 368 с.
4. Київський патріархат – Помісна Українська Православна Церква. Історико-канонічна декларація. – К.: Видавничий відділ УПЦ КП, 2007. – 168 с.

⁷ Київський патріархат — Помісна Українська Православна Церква. Історико-канонічна декларація. – К.: Видавничий відділ УПЦ КП, 2007. – С. 9.

⁸ Волинський благовісник: богословсько-історичний науковий журнал Волинської Православної Богословської Академії Української Православної Церкви Київського Патріархату / ред. кол.: протоієрей Ігор Швець (голов. ред.) [та ін.]. – Луцьк, 2013. – № 1. – С. 9.

⁹ Православ'я в Україні. Збірник всеукраїнської наукової конференції. – К., 2011. – С. 257.

5. Православна Церква в сучасному світі: проблеми та перспективи. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Луцьк, 2014. – 270 с.
6. Православ'я в Україні. Збірник всеукраїнської наукової конференції. – К., 2011. – 572 с.
7. Слобідський С., прот. Закон Божий. – К.: Видавничий відділ УПЦ КП, 2004. – 654 с.
8. Феофан Затворник, свт. Что есть Духовная Жизнь и как на нее настроиться. – М: Отчий дом., 2009. – 302 с.